

TAALASSESSMENTS IN HET MBO IEDEREEN WORDT ER WIJZER VAN

Hoe vul je het instellingsexamen Nederlands in? Hoe toets je de domeinen van het Nederlands in het beroepsonderwijs? Hoe garandeer je kwaliteit en objectiviteit? Welke toetsvorm past bij het competentiegericht onderwijs en kun je inzetten op alle niveaus? Hoe sluit je zo veel mogelijk aan bij de beroepscontext waarin de leerling straks gaat werken? Een kennismaking met het taalassessment als instrument waarmee het taalniveau van een deelnemer bepaald wordt in een contextrijke situatie.

WILLY KORTEWEG & JOYCE IN 'T VELD

Juni 2010. In een lokaal staan twee zichtbaar gespannen leerlingen – strak in het pak – tussen uitgestalde motorhelmen. Zo dadelijk zullen zij hun ondernemersplan presenteren. Aan alles is gedacht: een driedimensionale schets van het bedrijf – dat de naam Helmet heeft gekregen –, een balans, een uitgekiend verkoopconcept, een eigen logo en zelfontworpen verpakkingsmateriaal. Tegenover hen heeft de examencommissie plaatsgenomen. De docent Marketing & Verkoop, de docent Ondernemen én de docent Nederlands. Gedrieën zullen zij een oordeel vellen over de presentatie. De vakdocenten vak-

inhoudelijk, de taaldocent taaltechnisch. De PowerPoint wordt gestart...

Niemand heeft er problemen mee dat er sinds een paar jaar eisen gesteld worden aan het taalniveau van de leerling. Docenten zijn zich terdege bewust van het lage taal- en rekenniveau van hun leerlingen. Dit niveau zal omhoog moeten wil een leerling voldoende gekwalificeerd de arbeidsmarkt op kunnen stromen. Het Referentiekader van de commissie-Meijerink schept duidelijkheid (zie ook figuur 1 en het kader op p. 27). Voor iedereen is helder wat de eisen zijn waaraan de studenten bij alle domeinen moeten voldoen, maar de invoering per 1 augustus 2010 heeft ook tot gevolg dat de

roc's verplicht zijn om vorm te geven aan hun instellingsexamen Nederlands en rekenen – een hele uitdaging. In dit artikel wordt een taaltoetsvorm belicht die voldoet aan de eisen van Meijerink, maar die óók aansluit bij het beroepsgerichte karakter van het mbo-onderwijs.

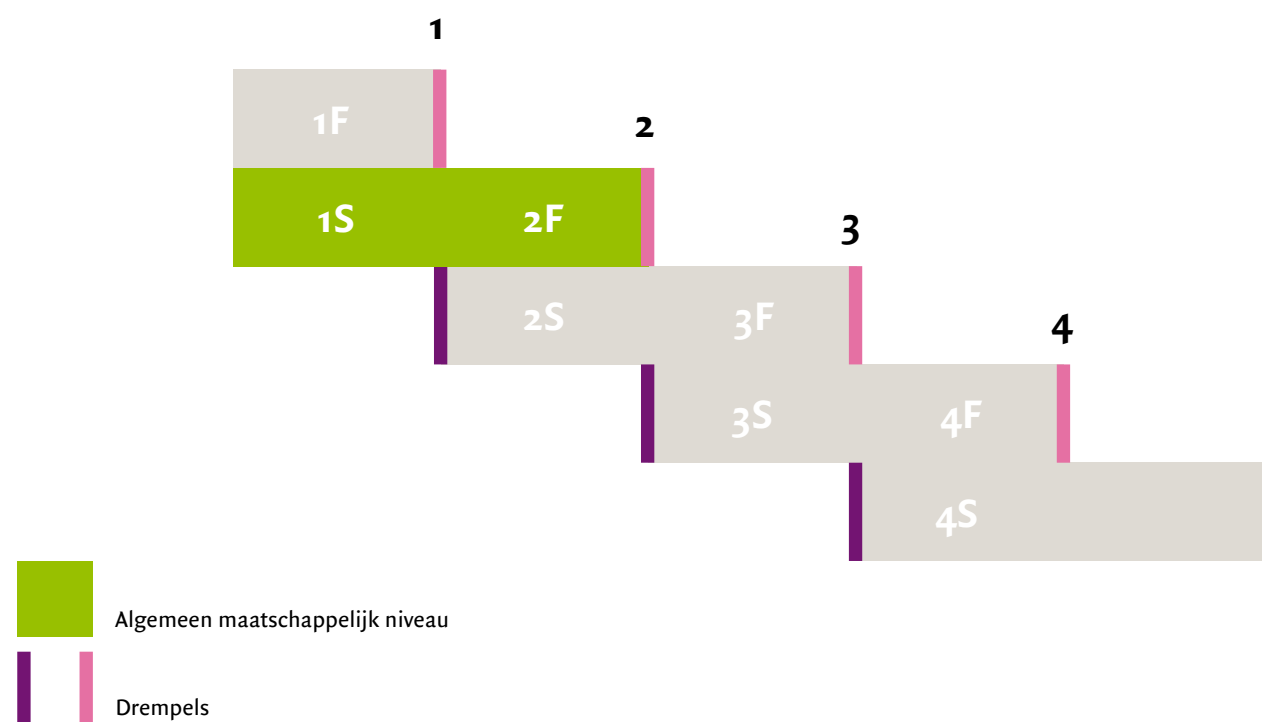
Start

Het Albeda College in Rotterdam is drie jaar geleden begonnen met een pilot Taalassessments. Directe aanleiding vormde de Inburgeringscursus bij Educatie, waar relevante praktijksituaties binnen een assessment getoetst worden. Was iets vergelijkbaars niet mogelijk bij het mbo? De docenten Nederlands Willy Korteweg en Joyce

in 't Veld gingen op zoek naar situaties in de beroepscontext van de leerlingen waarbij een bepaalde taalvaardigheid werd gevraagd, zoals het schrijven van een e-mail naar een leverancier en het voeren van een klachtengesprek. Voor de verschillende taalvaardigheden werd een samenhangende casus bedacht die uiteindelijk het eerste taalassessment vormde. Het taalassessment is ontwikkeld voor het vak Nederlands, maar laat zich net zo gemakkelijk gebruiken voor een moderne vreemde taal, waar ook dezelfde verdeling van lezen, luisteren, spreken, gesprekken voeren en schrijven geldt.

De ontwikkelaars startten met een diagnostisch assessment voor Detailhandel. Uitgangspunt werd een

Referentiekader

De niveaus zijn onderverdeeld in een *fundamenteel niveau* (F), dat elke leerling dient te behalen, en een *streefniveau* (S).

NIVEAU	DREMPELS VOOR DE FUNDAMENTELE NIVEAUS	LEEFTIJD
1F	van po naar vo	12 jaar
2F/1S	van vo-fase 1* naar vo-fase 2 / van vmbo 4 naar mbo	16 jaar
3F/2S	van mbo 4 naar ho / van havo 5 naar ho	17 jaar
4F/3S	van vo naar wo	18 jaar

*vo-fase 1 komt ongeveer overeen met havo 3 en vwo 2

Figuur 1. Het Referentiekader Taal volgens de commissie-Meijerink

Het taalassessment is ontwikkeld voor het vak Nederlands, maar laat zich net zo gemakkelijk gebruiken voor een moderne vreemde taal

beroepsgerichte casus: *Verantwoord Ondernemen*. De leerling van de opleiding Verkoopmedewerker Mode houdt een presentatie voor collega's over een verantwoord gemaakte 'groene' spijkerbroek, voert een klachten-gesprek via de telefoon, schrijft een e-mail naar de fabrikant en luistert naar een documentaire over kinderarbeid. Hij leest over de productie van katoen en wat verantwoord verven inhoudt. De leerling van de branche Food buigt zich over verantwoord geproduceerde cacao en trakteert op Tony Chocolonely tijdens een verkoopdemonstratie. Na afloop weet de docent waar de leerling goed in is en waar nog aandacht, bijsturing en begeleiding op gezet moet worden.

Het diagnostisch taalassessment is een succes: de leerling ziet veel duidelijker wat er van hem verwacht wordt, de docent merkt de eventuele hiaten in zijn curriculum en begeleiding kan vroegtijdig ingezet worden teneinde vroegtijdige uitval te voorkomen. In drie uur is het taalniveau van de leerling compleet in beeld

gebracht en is duidelijk welke zaken nog aandacht verdienen. De volgende stap is de ontwikkeling van een summatief taalassessment.

Concept

Uitgangspunt bij de casus is een voor de leerling herkenbare situatie, gericht op de beroepspraktijk. Voor Horeca komt er voor de opleiding kok niveau 2 een taalassessment over voedselintolerantie. Voor Detailhandel niveau 3 is de casus *Jong Ondernemen*. Schrijven van de casus is een boeiend proces. Het is een combinatie van creatief denken, aansluiten bij relevante zaken en actualiteiten van het beroep, de niveaus van Meijerink (voorheen het Raamwerk) toepassen en de opdrachten dusdanig structureren dat in één dagdeel alle vaardigheden getoetst zijn en het organisatorisch te doen is.

Het ontwikkelen van het beoordelingsmodel vergt het nodige puzzelwerk: wat wil je in deze opdracht beoordeeld hebben? Welke criteria liggen daaraan ten grondslag? Hoe zorg je voor voldoende dekking? Wanneer is het beoogde niveau behaald? Wanneer zit de leerling eronder en wanneer erboven? Hoe genuanceerd kun/moet je te werk gaan? Wat is realistisch en haalbaar wanneer je op één dag 45 leerlingen met z'n tweeën beoordeelt? Welke beoordelingscriteria hanteert de Inspectie? Het beoordelingsmodel is de resultante van bovengenoemde onderdelen.

Een taalassessment werkt volgens een vast stramien: er is een boekje voor de kandidaat én een boekje voor de examinerator. Het boekje voor de kandidaat bevat de beroepsgerichte casus en de opdrachten voor de leerling. Het boekje voor de examinerator bevat naast de organisatorische informatie, beoordelingsmodellen, normeringen en onderleggers. Deze onderleggers worden gebruikt om eerst observaties vast te leggen ten einde tot een objectief eindoordeel te komen.

Verfijning

Het summatieve taalassessment wordt steeds verfijnder: in het derde jaar van de pilot komt het thema *Sterrenkoks* aan de orde voor de koksopleiding niveau 3 (geheel geschreven rond het driesterrenrestaurant Oud Sluis) met

CENTRALE EXAMENS EN INSTELLINGSEXAMENS

Met de invoering van de Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen zal er generiek getoetst worden. Welke beroepsopleiding studenten ook volgen, alle mbo 4-studenten vanaf cohort 2010 doen examen voor Nederlandse taal en rekenen op niveau 3F en alle mbo 1-, 2- en 3-studenten op niveau 2F. Voor niveau 4-studenten die in 2013-2014 of later hun mbo 4-opleiding afronden, zal dit een centraal ontwikkeld examen zijn, voor niveau 2- en 3-studenten is dit vanaf 2014-2015 het geval. Voor niveau 1-opleidingen gaat het voornamelijk om deelname aan pilotexamens 2F en valt de beslissing over wel of geen centrale examinering niet voor 2014.

Per beroepsgroep kunnen er beroepsgerichte taal- en rekenvaardigheden zijn die onontbeerlijk zijn voor adequaat presteren bij beroepstaken. Deze vaardigheden zullen niet centraal getoetst worden, zij blijven deel uitmaken van het gebruikelijke beroepsgerichte instellingsexamen.

Voor meer informatie, zie <www.steunpunttaalenrekenmbo.nl>.

Leerlingen geven de assessmentvorm een hoge score: 'nuttig', 'afwisselend', 'leuk om te doen'

onder andere een luistertoets over een workshop *Chocolademousse maken* en wordt dit culinaire hoogstandje onderdeel van de presentatie. De opleiding Horeca-Entertainment krijgt een taalassessment dat geheel gericht is op het paradepaardje van Rotterdam, de ss Rotterdam, een stageplaats van veel leerlingen. Voor de opleiding Handel niveau 4 zelfstandig ondernemer en filiaalhouder wordt het taalassessment ondergebracht bij het al bestaande ondernemersplan/filiaalplan, de afsluitende Proeve van Bekwaamheid. Een win-winsituatie: natuurgetrouw geïntegreerd toetsen, efficiënt, tijdsbesparend en teamvormend. Ook in het land, tijdens presentaties en conferenties, reageert men enthousiast: men ziet de mogelijkheden van een toetsinstrument dat de taalvaardigheid aftoetst in realistische beroepsituaties van de student.

Kracht taalassessment

Dat is de kracht van het taalassessment: het wordt ontwikkeld voor de eigen organisatie, het houdt rekening met geografische factoren en het hele team kan erbij worden betrokken. De vakdocenten geven input voor de casus en zijn zich bewust van de taalvaardigheid van de leerlingen. Het opkrikken van het taalniveau wordt een gedeelde verantwoordelijkheid. Daarnaast geeft het assessment richting aan het curriculum: de docent weet waar hij naar toe moet werken en zal naast de beroepsgerichte taken voldoende ruimte inrichten voor het aanleren van de basisvaardigheden. Dat is het volgende winstpunt: een goed opgebouwd lesplan leidt de leerling naar een herkenbaar en beroepsrelevant examen. Leerlingen geven de assessmentvorm een hoge score: 'nuttig', 'afwisselend', 'leuk om te doen', 'lijkt op de bpv'. Afname op de bpv (beroepspraktijkvorming) is nog niet te realiseren, maar biedt wel een uitdaging. Het taalassessment is bovendien geen theoretisch bedacht examen: het is ontwikkeld door docenten uit de praktijk en in dezelfde praktijk uitgevoerd en getest.

Een keuze voor taalassessments houdt ook een keuze voor de examenmix in, om volledige dekking te borgen. In een portfolio wordt de ontwikkeling van de leerling aangetoond en de opleiding wordt afgesloten met een summatief taalassessment. Het is aan te bevelen om naast opdrachten die de ontwikkeling van de leerling aangeven in het portfolio ook een beoordelingsge-

deelte op te nemen teneinde het taalniveau ook aan de Inspectie zichtbaar te maken.

Tijd

Zitten er ook haken en ogen aan een taalassessment? Niet veel, maar het ontwikkelen kost tijd, tijd die een docent vaak niet heeft of krijgt, waardoor hij vaak sneller een bestaande methode zal inkopen. Natuurlijk kost het afnemen van taalassessments ook tijd. Daar moeten vooral managers nog aan wennen. Maar het afnemen van mondelinge taalvaardigheid vergt nu eenmaal een flinke tijdsinvestering, die bij niet-geïntegreerde toetsing overigens meer tijd zal vragen dan de drie tot vier uur die nu voor een compleet taalassessment geldt. Tip: schrijf een taalassessment dat aansluit op de opdrachten uit de Proeve van Bekwaamheid en je slaat twee vliegen in één klap. Bij de opleiding Detailhandel gebeurt dit bijvoorbeeld bij de toetsing van het ondernemersplan en het filiaalplan.

Wie inmiddels overtuigd is van de waarde van het taalassessment en dat succesvol zou willen invoeren, moet de beschikking hebben over goed gereedschap: creatieve docenten die een casus op het gewenste niveau kunnen maken, docenten die leuke simulaties kunnen neerzetten, bevoegde assessoren, bekwame roostermakers en organisatoren tijdens het examen, en managers die faciliteren.

Om de deskundigheid op deze gebieden te vergroten wordt op het Albeda College collega's dan ook een training aangeboden van vier dagdelen om een taalassessment te leren ontwikkelen en beoordelen.

Kortom, het taalassessment is een zeer geschikt instrument om taal binnen de context van het beroep te toetsen. Daarmee is het een nuttige tegenhanger van het algemene centrale examen.

Terug naar juni 2010. De twee jongens van Helmet zijn klaar met hun presentatie. Hun wacht een nieuwe taak, antwoord geven op de kritische vragen die er door de vakdocenten gesteld worden. De assessor luistert geïnteresseerd toe en bedenkt: 'Deze jongens gaan hun plannen vast in de toekomst in praktijk brengen.' Hoe levensecht kan een examen zijn! ■

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de auteurs via <w.korteweg@albeda.nl> en <j.melis@albeda.nl>.

etalage

De Nederlandse uitgeverijen presenteerden de afgelopen weken weer stapels literatuur. Het is vrijwel ondoenlijk om de hele waslijst in kaart te brengen. Om die reden volgt hieronder een selectie van de meest bruikbare en in het oog springende titels.

In de reeks *Ulysses Klassieken* van uitgeverij De Bezige Bij verscheen een herdruk van de roman *Mrs. Dalloway* (204 blz.) van de Engelse schrijfster **Virginia Woolf** (1882–1941). Hoofdpersoon is Clarissa Dalloway, een vrouw van begin vijftig die zich oud en uitgerangeerd voelt. Haar man is succesvol en haar volwassen dochter heeft haar zorg niet meer nodig. Op een dag komt ze haar voormalige aanbieder Peter tegen, die zij in een verleden heeft afgewezen. Wat zou er van haar geworden zijn als ze dertig jaar eerder voor een avontuurlijk leven met Peter had gekozen? Een virtuoos gecomponeerde roman vol herinneringen en bespiegelingen over de onomkeerbaarheid van keuzes. In de reeks *Ulysses Klassieken* verschenen tevens *Tegen de keer* van de Franse auteur **J.-K. Huysmans** en *Humboldts gift* van de Amerikaan **Saul Bellow**.

'Ik ben huisarts.' Zo begint *Zomerhuis met zwembad* (Anthos, 382 blz.), de nieuwe

roman van **Herman Koch**. Huisarts Marc Schlosser heeft een medische fout begaan waardoor een van zijn patiënten, de beroemde acteur Ralph Meier, is overleden. Hij zal zich moeten verantwoorden voor de Medische Tuchtraad. Maar was het wel een medische fout? Marc had immers een rekening te vereffenen met zijn patiënt, die net iets te veel belangstelling toonde voor zijn mooie vrouw Caroline.

In de roman *De een zijn dood* (Querido, 192 blz.) van **Bernlef** is oud-rechercheur Wim Terlinde op zoek naar nabestaanden van de overleden Roderick Vos. Hij komt uit bij twee vrouwen die in diens leven een rol hebben gespeeld. Als een van hen in een psychose is beland, drukt hij samen met de andere vrouw de erfenis van Vos achterover. Maar dan ontmoeten de vrouwen elkaar, in de ruige Schotse hooglanden en krijgt het verhaal een nieuwe wending.

De roman *Nachtmuziek* (De Bezige Bij, 230 blz.) van de Duitse schrijfster **Alissa Walsler** speelt zich af in het Wenen van 1777. De beroemde arts Franz Anton Mesmer krijgt een schijnbaar ongeneeslijke patiënte op consult: het wonderkind Maria Theresia. De blindheid van het meisje, dat prachtig piano speelt, is al door vele artsen onderzocht, maar steeds zonder resultaat. Mesmer is ervan overtuigd dat hij haar de hulp kan bieden die ze nodig heeft. Bovendien hoopt hij dat deze spec-

taculaire casus hem de erkenning van de academische wereld zal geven waar hij al zo lang naar verlangt. Zijn ongebruikelijke geneeskundige methoden lijken bij het meisje aan te slaan.

Hoofdpersoon in de roman *Lily* (Prometheus, 238 blz.) van **Marian Donner** is een jonge vrouw van negentig kilo die haar lichaam regelmatig met veel plezier verkoopt. Door haar omvang ligt ze goed in de markt. De rebelse Jasmin probeert haar te laten inzien dat de wereld om meer draait dan alleen geld. Ze wil dat Lily zich aan iets wezenlijks verbindt en dat ze samen ten strijde trekken tegen de ambitieuze wethouder die hun seksclub wil sluiten. Lily gelooft niet in Jasmijn's grote woorden en theorieën.

Onder de titel *De tuin van de Franse poëzie* (Athenaeum-Polak & Van Genneep, 440 blz.) verscheen een tweetalige bloemlezing door **Paul Claes**. Van troubadours tot avant-gardisten, van minnezang tot hermetische poëzie: de Franse poëzie kent een rijke geschiedenis. Claes verzamelde honderd hoogtepunten uit meer dan tien eeuwen Franse dichtkunst. Hij leidt iedere dichter kort in en voorziet elk gedicht van helder commentaar. Daarnaast kan de lezer door de chronologische opbouw de ontwikkelingen in de literatuurgeschiedenis op de voet te volgen. ■

Jacob Moerman

